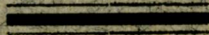

1887

Проф. РОМАН ЗАЛОВЕЦКИЙ

Катастрофи елементарні і акція ратункова.

ЛЬВІВ 1914.

Накладом Товариства господарського „Сільський Господар“.
З друкарні „Діла“ у Львові, Ринок ч. 10. (Дім Тов. „Просьвіти“).

Handwritten text in purple ink, possibly a signature or name, located on the left side of the page.

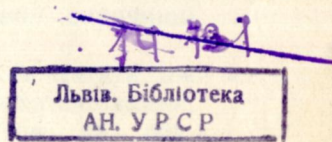
Handwritten text in purple ink, possibly a signature or name, located in the center of the page.

2006
2013

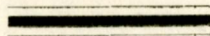
Рад. 231- $\frac{11}{14}$ 80

Проф. РОМАН ЗАЛОЗЕЦКИЙ

Катастрофи елементарні і акція ратункова.

~~31887~~

Handwritten signature

ЛЬВІВ 1914.

Накладом Товариства господарського „Сільський Господар“.
З друкарні „Діла“ у Львові, Ринок ч. 10. (Дім Тов. „Просвіти”).

361.9 + 338] (с47.74)

7882

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 54955

Катастрофи елементарні і акция ратункова.

Найстарші люди не памятають таких живлових катастроф у формі таких безпроривних дощів і сліт, таких повеній і таких водою спричинених шкід, як ті, які навістили наш край в літі і осени минушого року як-раз в часі сінокосів, жнив озимого і ярого збіжа а відтак і зборів окіпних ростин так, що майже цілий доробок наших хліборобів зівстав знищений, бо і те, що змогли спрятати, ані що-до якости ані що-до скількості не відповідало вложеній праці і вложеним капіталам.

Зовсім аномальні і непригожі условини кліматичні спричинили загальний неурожай і недорід.

Сей загальний неурожай, по примір якого треба сягати аж сто літ назад — до 1813 р., який зазначив ся подібними катаклізмами, привів наше хліборобске населене над беріг руїни тим паче, що неурожай повторив ся вже третій рік: в році 1911 задля посухи в літі, а в 1912. р. з причини слітної і зимної осени.

Наслідки дощевих катастроф нігде не виступають так сильно як у нас, бо наші ґрунти в великій часті: особливо в східній Галичині — мокрі, забагнені або замлачені, брак меліорациї всякого рода, осушеня і дренаваня; навіть в нормальних літах не дають таких плодів, як належалоби ся при нормальнім стані рілі надіялись. Щож доперва в літах мокрих і слітних, як ті ґрунти замінують ся в озериска і стависка неспосібні до жадної управи. Неурегульовані ріки і потоки, спричиняючі вже що весни і осени звичайні шкоди, до яких люди навикли, розбурхують ся в мокрих літах раз-у-раз і заливають великі простори найурожайніших ґрунтів, нищучи не тільки плоди але й замулюючи і заносючи рінию і шутром урожайні з натури побережа і перемінюючи їх в непридатні на довші часи до управи. Галицькі повени, той пострах нашої людности, що забирають рік-річно багато доробку людского, в літах дощевих стають правдивим катаклізмом, супроти якого людність і власти суть безрадни, бо лихо лежить в основі. В ніякім культурнім краю не панують так хаотичні і каригідні відносини в справі регуляциї рік як в Галичині, особливо у східній її часті, хоч нігде она не є так пекуча як у нас. Не лише зміна кліматичних відносин в краю на гірше але й властива причина сего — виліснене наших гір, спричинене рабунковою господаркою лісовою стала ся причиною необчислимим в своїх наслідках рухів вод атмосферичних з гір в долини і тим самим жерелом постійної грози виливів і повеній. Дальшим моментом, який збільшує наслідки водних катастроф — се лихий стан наших комунікацій, доріг, особливо повітових і громадских. В слітних літах устає взагалі комунікация, бо зле

заложені а ще гірше удержувані дороги намакають і загряжують ся до тої степені, що не можна їх уживати, а праця в поли, яка в часах слітних жнив мусить стати ся ще інтензивнійшою, терпить задля браку комунікації.

Та велика відсталість нашого краю з огляду на великі браки технічної культури, наслідки нерациональної або впрост злощасної господарки краю — се причини внутрішні, щоб так сказати, від нас, зглядно від нашої адміністрації залежні, в протиставленю до причин внішніх, кліматичних і атмосферичних — від нас незалежних. О скільки однак судьба насилає на нас і наш край елементарні нещастя, о стільки розміри їх прибирають так величезну форму, бо публичні чинники занедбали піднесенем технічної культури краю протиділати їх грізним наслідкам.

В році минувшім положенє нашого народа було тим гірше, що край перебув уже два попередні роки неурожайні, що на границях монархії розгравала ся довга кривава драма балканської війни, яка вимагала від держави дорогих охоронних заходів, що весь час висіла над Европою небезпека загальної війни, вкінци, що всі ті воєнні події і алярми придавили економічний розвиток взагалі а в нашій державі в особенності, яка через балканські війни стратила свій природний ринок збуту. Тяжко собі уявити збіг гірших условин економічних як ті, що склали ся в минувшім році в Австрії а спеціально у нас, краю рілничім, економічно слабім, а внаслідок елементарних катастроф до тла винищенім.

Положенє наше, положенє люду нашого, з яким мусимо ідентифікувати ся, було крайно розпучлеве. Хто свідомий витягнув білянс сего лихолітя в осени, тому серце кєрвавило ся над долею бідного народа, хоч як навиклого до страждань і злиднів. Рілна продукція, підстава екзистенції селянства, знищена зовсім або майже зовсім, брак поживи для народа і збіжа на засїв і корму для худоби на цілий слідующий рік, внаслідок економічної кризи брак зарібку дома й шикани в шуканю зарібку за границею, де рівнож попит за робітником з тих самих причин ослаб, недостача гроша всюди й спиненє кредиту з сеї причини — се загальний образ „чорного року“ на тлі крайної нужди, з якого виростати могли лише найгірші мари людскости: голод, недуги, розпука і відчай.

Серед таких условин прийшло ся шукати за способами ратунку а властиво глядіти за средствами, щоби найгіршому лиху запобічи, бо супроти загального винищення і розмірів шкід й мріти не було можна, щоби в части їх звернути і направити.

Висоту заподіяних в р. 1913. шкід обчислив Краєвий Виділ на підставі доходжень і виказів Виділів Повітових в слідующий спосіб:

1. Знищені плоди земні на просторі 2,531.595 г. в 5.026 громадах і 1917 обшарах двірских оцінено на . . .	290,999.365 К
2. Знищені через замуленє і зашутрованє ґрунти	2,224.471 К
3. Знищені зглядно ушкоджені дороги повітові і громадскі	11,652.498 К
4. Знищені зглядно ушкоджені дороги краєві	636.000 К
5. Ушкодженє робіт при будові конкуренційних доріг	56.000 К
Разом	<hr/> 305,568.334 К

В тім зіставленю не узгляднено еще шкід в державних дорогах, в охоронних будівлях водних, в регуляційних роботах на ріках і потоках, в публичних роботах меліораційних, в хатах, будівлях і обійстях, брак в них також шкід, спричинених іншими пошестями й наслідками їх як: мишами, слимаками, градомі приморозками. Нема також в тих цифрах суми убутку продукції молочної внаслідок лихої і недостаточної паші, страт живого інвентаря з тих самих причин як також внаслідок надмірної вохкості, нема також величезних шкід заподіяних забагненем, заквашенем і забуряненем ґрунтів, пасовиск і сіножатий як також страт, викликаних масовою продажію задля браку паші худоби і іншого інвентаря, як також страт господарских, які спричиняє з одної сторони великі розміри прибираюча депекарація і неуправа великих просторів ґрунтів задля часової їх непригідности або браку насіння. Не вчислено сюди також і тих материяльних страт, які понесли рільники через уживанє дорогого консумційного кредиту або товарової лихви. Дятого цифри подані Краєвим Виділом, до котрих наближають ся також цифри зіставлені ц. к. органами правительственними, відбігають мимо позірної висоти богато від дійности і сей закид робить також соймова комісія запомогова сему справозданю Краєвого Виділу.

Також і „Сільский Господар“ з своєї сторони, узнаючи вагу докладних виказів шкід для успішного переведеня акції ратункової, рішив ще в хвили, як ненастанні дощі і слоти віщували загальний неурожай, перевести з своєї сторони евіденцію шкід заподіяних по наших громадах. В тій цілі зладили ми наклад формулярів для виказів шкід, уложених дуже деталічно до виповнення через поодиноких потерпівших господарів і розіслали до всіх наших Філій, Кружків а в селах, де не мали ми своїх організацій — до урядів громадских, урядів парохіяльних або до визначних людей на провінції. Формулярі обнимали крім місць для виповнення індивідуальних заподань що до шкід також рубрики для загальних помічень і спостережень.

На 10.000 розісланих формулярів одержали ми 1.577 виповнених — треба признати — на загал дуже совісно так, що з них можна було представити собі вірний образ шкід заподіяних в відносних громадах. На жаль викази сі обнимають лише часть наших громад так, що можна лише дуже в приближенно робити висновки що до загальної цифри шкід заподіяних в плодах рільних, бо лише сю, що правда найважнійшу, галузь господарства рільного можна було уняти індивідуальними виказами а відтак по громадам в форму стасистичну. В других рубриках не дістали ми потрібних дат в більшій кількості. Все таки переведенє сеї статистики, хоч дало богато праці бюрови і поодиноким людям, які займали ся тими зіставленнями і спричинили немало коштів — не було без значіння, раз яко цінний материял для бодай частинного зглядно льокального образу шкід а по друге яко основа до переведеня ратункової акції зглядно субстрат для наших домагань і жадань.

З наших хоч обмежених материялів, обмежених головно тільки до сконстатованя убутку в плодах земних і то головно що до скількості, бо що до якості не могли ми в той час виробити собі еще властивого образу, доходимо через анальоґію до далеко гірших висновків як урядові статистики. Не помилимо ся надто, коли заподані урядово цифри шкід з огляду на згадані попередю дальші конвенції подвоїмо й цілу страту, яку край потерпів через живлові катастрофи прийемо на 600,000.000 кор.,

Справді страшні цифри!

Подумати: край так бідний і винищений як Галичина — потерпів страти в однім році на більше як пів мільярда корон, то значить, що з его маєтку убуло стільки вартости. Як розложимо сю величезну страту, яку головна галузь красвої продукції, себто рільництво, понесла, на число рільничої людности, яку почислити можемо в краю на 6,000.000 то випровадимо, що на голову сільського населення випадає 100 К страти. Іншими словами: кожний мешканець села збіднів через рік о 100 К, пересічна сільська родина зложена з 5 голов стратила або збідніла на 500 К. Економічно взявши, значить се або цілковите запропашчене дрібного господарства, тої вартости однокого варстату праці нашого селянства або обдовжене того варстату рільничого дальшим довгом 500 К. Требаби ряду літ урожайних, доброї господарки, доброї торгової конюнктури для худоби і рільничих плодів, требаби доброї заробітної плати і загального запотребованя праці, щоб сплатити сей довг і довести рільниче господарство в краю до сего стану який оно посідало перед злосчасним роком.

В сій справі нанесеного нашому рільництву удару велика роль припадає нашому Товариству, бо до ряду сих чинників, які мають на меті піднести хліборобский стан і хліборобску продукцію належить поширене господарскої науки, піднесене уровени рільної і годівляної культури, організоване закупнаї продажи витворених зглядно запотребовуваних господарских продуктів, дальше організоване рільничого кредиту, пропаговане рільничого промислу і поширене коопераційної ідеї і т. д. Се великі задачі, які ждуть „Сільського Господаря“ в будучині, яких велика вага і значіне як-раз з нагоди великих злиднів, які переживає наш нарід, в тих хвилях еще сильнійше виступає.

На разі ми мусіли обмежити ся до несеня помочи найконечнійшої, яку заініціювала держава через красве правительство, яке покликала до переведеня тимчасової акції ратункової краєвий ратунковий комітет з представників всіх рільничих товариств в краю. Від нашого Товариства брали участь в нарадах і працях красвого ратункового комітету: Д-р Евген Олесницький, проф. Роман Залозецкий і дир. Сооза господарско-торговельних спілок Сильвестер Герасимович. Переведене акції взяло в части правительство в свої руки, в більшій однак части віддано єї в руки торговельних відділів зглядно синдикатів торговельних красвих рільничих товариств. Ратункова акція обнимала зарядженя в цілі наприви ушкоджених або знишених поვენями будинків, відводнення залятих ґрунтів, наприви доріг особливо повігових II. кляси, себто сільських, та охоронних робіт при ріках, мала на цілі також достарчене людности зарібку в пізну осінь і на початку зими і має бути на весну еще повторена особливо в напрями наприви доріг. Переведене сих робіт, особливо напрыву доріг, переняли повітові Виділи в порозуміню із староствами а повітові комітети ратункові, потворені на взір тамтогорічних комітетів з делегатами також наших Філій повітових мали фунгувати як дорадні органи так в сім згляді як і у рсіх інших, що відносять ся до переведеня ратункової акції в повітах.

З такого поставленя справи людність не була вдоволенна і нам приходили ся вислухати багато нарікань на неправильне ведене сих робіт. Розуміємо, що в сих наріканях було часами і мало поміркованя, бо годі із скупих на сю ціль визначених фондів, з яких визадало на повіті кілька або кільканайцять тисяч корон узгляднити хочби й найконечнійші домаганя, однак були і оправдані, бо навіть в Соймі підношено, що повітові Виділи обертають запомогові гроші на латане

дефіцитів повітової господарки а не на призначену ціль і зажадано від них зложеня з сего рахунків.

Для поправи паші виеднало правительство краєве від Міністерства фінансів 1000 вагонів відпадків камінної соли з копалень в Величці і Качиці для безплатної роздачі межі селян після запотребовань повітима, при чім яко основу прийнято 4 кг. для дорослої штуки худоби. З виімкою 2 повітів, котрі відказали ся від користаня солию — дістали всі інші в протягу зими призначений для них контингент, який однак показав ся невистарчаючим і правительство зажадало дальших 200 вагонів такої соли.

Від Міністерства желізниць виеднано опусти фрахтові на привіз збіжа на засіви і доставу поживи, штучних погноїв і палива, важні до кінця цвѣтня 1914. р. в вимірі 50% нормального фрахту.

Признано податкові полекші в формі відпису реальних податків за 1913. р. для навіщених нещастем господарств, у яких сконстатовано правні вимоги до сего зарядження, як також заряджено обережне стягане залеглих податків зглядно здержане податкових екзекуцій.

Наріканя на безоглядне стягане податків, о скільки доходили до нашої відомости, старали ся ми через інтервенцію в Намісництві полагодити, можна сказати, в кождім случаю з успішним вислідом.

Щоби не підносити цін на торзі, переняло Намісництво на себе також закупно грису з краєвих млинів а відтак також зза границі: з Росії і Румунії. До тепер закупило Намісництво 2800 вагонів отруб по більшій часті пшеничних і розділило сю скількість по рівних частях між чотири краєві товариства рільничі з тим, що має ся після провірених виказів що-до удержуваня худоби поодиноких господарів відпродувати по 7 К за метр. сотн. а для зародової худоби, т. є. для зародових обор і годівельних спілок як також для худоби, зголошеної до молочарских спілок — по 5 К за метр. сотн. Крім того виасигнувало еше Намісництво 100.000 кор, впрост Товариствам на закупно сконцентрованої паші як: макухів, сушених краянок, червоної муки і т. и.

Правительство приняло також через свої підчинені органи при співділаню повітових комітетів на себе обовязок достарчуваня безплатної поживи для людности в сих околицях, де грозив голод. Ся спорадична поміч, зачата в осени в скромних розмірах, має в найкритичнійшій часі передновку обняти загальну акцію живлення бідної і голодуючої людности. Приготовленя до сего починено через зіставленя списів потребууючої живлення людности по Староствам і призначено на сю ціль оден мілліон корон. За сі гроші має доставляти ся через 3 місяці, т. є. до кінця червня, або страви або поживи найбіднійшим, всіх средств позбавленим і до праці неспосібним (старцям, дітям) одиницям після зіставлених у нас списів.

Ціла властива ратункова акція, яка полягала в достарчуваню дешевого і дорідного збіжа на засіви в осени, паші для худоби, поживи для людности, бульби, кукурудзи, збіжа, фасолі, гороху, рижу по зниженій ціні а дальше збіжа ярого на весняний засів і бульби до садженя — спочивала в руках рільничих товариств, які одержали від правительства певні можна навіть сказати значні квоти грошеві на покритє ріжниць межі ціною закупна а ціною продажи селянам і мали після певних одноціло через порозуміне межі собою уложених услівій роздавати на основі індивідуальних запотребовань, стверджених або місцевими організаціями рільничими або зверхностями громадскими або й урядами парохіяльними.

За ті фонди, з загальної суми котрих ми вибороли 1/3 частку для нашого Товариства згідно для Красного Союзу господарсько-торговельних спілок, були торговельні синдикати рільничих товариств зобов'язані доставляти людности без різниці приналежності до Товариств, далі без різниці народности, віросповідань і партійної приналежності після певних прийнятих норм і на основі згаданих попередньо друкованих формулярів замовлень: в осени озимого збіжа з опустом 6 корон на 100 кг., бульби по 4 К за 100 кг., далі грису для худоби по ціні 7 К за 100 кг., поживи, т. є. кукурудзи, збіжа, рижу і стручкових рослин — із знижкою 6 К від цін закупна після оповіщеного цінника, далі збіжа на засів на весну з таким самим опустом а конюшини з опустом 40 К на 100 кг. а в кінці бульби на весну о 2 К дешевше від торгової ціни.

За посилки збіжа в осени, за бульбу осінню і за грис зобов'язалося правительство оплачувати перевіз залізницею до кожної надаючої стації, коли посилка була адресована до організації або відділів котрого з краєвих товариств рільничих (прим. Філії і Кружки „Сільського Господаря“) так, що відборці діставали товар дешевше о подану повисше знижку без жадних дальших коштів крім коштів за мішки, за які наш Синдикат числив мінімальну ціну 50 с.; мішки від грису могли інтересовані звертати. Всі дальші доставки, як: поживи, весняного насіння і бульби на весну — користали після рішення правительства тільки з знижених до 50% фрахтів залізничих а не користали із звороту, так що до знижених цін прийшло відборцям добивати ще кошти зниженого транспорту.

В цілості ратункова акція переводила ся через наш Союз торговельний правильно Такого висказу не може ослабити хочби й велика скількість нарікань, яка сипала ся в сторону Союзу і відбивала ся гомоном о наше Товариство, бо в торговельнім підприємстві, де треба в короткім часі закупити багато тисяч вагонів збіжа і інших продуктів переважно у заграничних продуцентів а відтак їх розбити на кількадесять тисяч посилок, щоби розділити межі кількості тисяч замовляючих, мусять лучити ся неправильности, переоченя або похибки чи то з вини перетяженого надмірного працюю персоналу Союзу, чи то доставців, чи то вкінці залізничі. Властиво розмірно мало було нарікань. Головна частка їх відносила ся до припізнення особливо доставки поживи. За те загальну подяку відбирали ми що-до якості достарченого товару, що є найважнійше. Мусимо також на сім місці піднести, що головною причиною опізнення було за пізні заініційоване акції правительством а то так в доставі насіння в осени як і на весну.

Тому, що від ухвали комітету ратункового, якому Намісництво предкдалало свої внесення на доставу збіжа, аж до переказаня згідно виплати грошей рільничим товариствам на сю ціль упливало також багато часу а піднята кожодчасна акція могла почати ся доперва по одержаню средств, то в самім заложеню містила ся причина припізнення, так як не з вини товариств прогайновано найвідповіднійший час а в наслідок того сама акція мусіла бути ведена в нагально прискіпленім темпі, бо доставки залежні від сезону сконцентрували ся через те на дуже обмежений протяг часу. Так як рільничі товариства почавши від жовтня переводили цілий ряд самостійних акцій як доставу збіжа на засів в осени, бульби в осени, паші для худоби средств поживи для людности а в кінці бульби і насіння на весняні засіви, отже разом 6 окремих запомогових акцій в протягу властиво 6 місяців а для кожного вимагало ся осібно збираня і потв рджуваня

індивідуальних замовлень, то не стане дивно, що кумуляція тих чинностей спричиняла дуже багато труду і вимагала напруження всіх сил із сторони нашого Синдикату, щоби міг вивязати ся з тих великих задач, які ми прийняли на себе і міг в цілости оправдати сю велику відвічальність, піднімаючи ся переведеня перший раз самостійної акції в так великих розмірах.

Найбільше трудности і найбільше приводу до нарікань дала акція достави поживи по знижених цінах. Причина лежала в хибнім поставленю цілої справи. Правительство призначило з початку малу квоту на сю ціль, виходячи із того заложеня, що найбільша потреба помочи зайде доперва пізнійше, як скінчать ся запаси, які будь-що-будь остали з осені. В намірі обмеженя сего рода помочи для дійсно потребуючих обмежило воно право користаня з опустів на ціні средств поживи, головно кукурудзи, рижу і стручкових насіннь до виказів громад найбільше потерпівших. Такі викази мали зладити ратурнкові комітети, фунгуючі при староствах. По переведеню сеї чинности показало ся, що деякі повіти зовім виключено від того, так само багато громад в навіщених повітах, а що гірше: показало ся, що з одної сторони виказані громади з ріжних причин не надіслали замовлень а з другої сторони багато замовлень не можна було виконати, бо не були обняті урядовими виказами. Так як при тім поділено повіти на 4 класи і шабльоново призначено для найбільше навіщених 36 вагонів для другої категорії 24, для третьої 12 вагонів кукурудзи а для четвертої нічо, а в декотрих повітах число зголошень із сторони всіх трех оперуючих в східній Галичині товариств переходило значно призначену скількість, мусіло ся суму замовлень значно зредукувати при чім найбільше покривдженими були таки наші селяни, бо на найменше 3/4 людности в східній части краю мали ми всего до розпорядимости 1/4 скількості до доставленя.

Супроти дуже великого запотребованя зі сторони нашої людности на средства поживи, висловом чого було більше як потрійне число замовлень понад нашу спроможність, найшли ся ми в тім прикрім положеню, що або мали рішити ся відмовити всі переходячі наш контингент замовленя, відослати надіслані нам людьми задатки і тим самим позбавити людність важного жерела помочи, або задержати задатки, т. е. призначити їх до пізнійшого полагожденя і тимчасом старати ся о видобуте нових фондів на сю ціль, щоби зискати можливість переведеня сеї акції в сих розмірах, як она зазначила ся запотребованем зі сторони людности. Ми вибрали сю другу дорогу й добре зробили, бо завдяки сполученим заходам наших репрезентаций парламентарних так у Відни у центрального правительства як і у Львові у краєвого правительства як також і стараням нашої Президиї удало ся вкінці виведати еще дальші фонди на сю ціль, які дали нам спроможність всі відложені замовленя виконати.

Так як додаткові фонди одержали ми доперва 13. марта, могли ми доперва в другій половині марта приступити до поступенного зреалізованя висилок поживи припинених також через се, що як раз в ту пору прийшла акція весняна, дуже пильна, сезонова, якій ми мусіли дати першеньство перед иншими.

Через те звалили ся на нас формально жалі і наріканя, лайки і погрози. Можемо зрозуміти подекуди і оправдати негодованє наших селян, з яких декотрі від початку року прислали замовленя, стягнувши ся нераз з послідного або заживши ся, а вижиданої кукурудзи чи рижу чи нищих артикулів годі їм було дочекати ся. В навалі праці дуже часто бюро не відповідало на запити і ургенси, щоби не

тратити часу на експедицію і крім успокоюючих комунікатів по часописях не знав бідний наш мужик, що стало ся з его замовленем і з его грішми і мав жаль до всіх: до тих, що его намовили, до тих, що збирали гроші, до тих, що писали, мав жаль до нашого Союзу а що ідентифікує найчастійше Союз спілок господарско-торговельних — хоч є се інституція зовсім окрема, з зовсім окремим зарядом і від „Сільського Господаря“ безпосередно не зависима, — так вкінці звернув жаль в нашу сторону.

Не хочемо брати в оборону Союзу, не маємо наміру при сій нагоді величати „Сільського Господаря“, але відносячи ся критично до одного і друго мусимо признати, що в першім заходили хиби чи то в его нормальній діяльності, чи то в діяльності збільшеній і форсовнійшій з нагоди ратункової акції, не хочемо також перечити, що другий може й має обовязок розвинути ще інтензивнішу діяльність в хосен нашого хліборобства, однак злої волі або браку охоти служити добру народа — не можна єму приписати. Хто бодай раз в тій горячій порі від осени аж до тепер мав нагоду знайти ся в бюрах нашого Синдикату або в бюрах нашого Товариства, той міг переконатися, як горячково йшла робота, кілько письм, кілько партий і інтересованих пересунуло ся через оден день напруженої для цілого персоналу праці від вчасного ранка до пізної ночі.

Не мож закидувати й людям, які стоять на чолі сих інституцій нездарности або недбалости, до чого особливо наша інтелігенція має нахил, бо хоч менше вишколений теоретично наш персонал і меншими средствами оперуємо і з природи річий на більше трудностей натикаємо ся таки серед нашої мало критичної (в правдивім значіно слова) клієнтелі, то можемо все таки сміло сказати, що ратункову акцію переводили ми не менше успішно від польських товариств, а хто знає, чи не з більшою складністю і точністю. Коли в часі розгарту праці польські товариства оповіщують обіжниками, що не будуть відповідати на кореспонденцію і всі рекламачі що-до похибок експедиції відкладають аж до літа, до укінчення акції, то спеціально наша президія: Д-р Евген Олесницький і проф. Роман Залозецкий старали ся вдоволити всім домаганням і всі кореспонденції, які дуже обильно впливали до „Сільського Господаря“ в справі ратункової акції, по змозі полагоджували, і піднесені в них домагання розсліджували, подаючи висліди інтересованим до відома.

При так великих оборотах вказаною була децентралізація, с. є. переняте части достави через повітові спілки торговельні, які у нас існують, звязані в Союзі. Се булоби причинило ся до скріплення тих спілок, бо далоби їм можність розвинути ширшу торговельму діяльність в оборотах торгівлі рільничими продуктами. На жаль лише у виїмкових случаях можна було оперти ратункову акцію на торговельних спілках, бо більшість спілок не зорганізована кріпко, не вівнована в достаточні средства і не розпоряджує відповідно вишколеним персоналом. В кінці децентралізація, при якій часть субвенцій була би ужита через спілки безпосередно, могла мати сей найважнішай хосен, що була би облекшила працю централі і причинила ся до пріспішення переведення ратункової акції. Хоч в як тісних рамах допущено спілки повітові до спільної акції, то й так збільшили они з причин висше наведених міру нарікань особливо під зглядом якости товарів, що вкінці є зрозуміле, бо не удержуючи ширших торговельних зносин із заграничними фірмами, були приневолені заосмотрювати ся в товар на місци, який в сім році не міг відповідати вимогам. Дальше скріплюване і ліпше організоване торговельних спілок

мусить стати ся важним постулятом нашого кооперативного руху і під сим зглядом припаде Союзови господарско-торговельних спілок важна задача в будучности-

Була вже згадка про се, що наші рільничі організації не робили ніяких ріжниць межі інтересованими і приймали всі замовленя, як лише були правильно виставлені і потверджені. Ми не робили національної ані віроіспвідної ріжниці і так само не оглядали ся на партийну приналежність а передовсім не уважали ратункової акції за средство пропаганди для поширення круга діланя нашого Товариства і зеднаня нових членів. Виходячи з того заложена, що ратунок мусить бути поданий не яко якась премія але з чисто горожанського обовязку та зовсім безкорисно передовсім тим, що сего ратунку найбільше потребують, містили ми кілька разів комунікати в письмах і наших обіжниках, поясняячи наведені засади і перестерігаючи перед якимнебудь визискуванем зі сторони органів переводячих на провінції ратункову акцію. Тим більше нас супроти того вразило, що люди наші противних політичних переконань не користали або мало користали з помочи „Сільского Господаря“, зглядно Союза і воліли стояти в зносінах з польским Товариством рільничим чим з нами. Ми удали ся відтак просто до „Общества ім. Мих. Качковского“ з готовістю служити їх членам і з заливом приступити до нашої акції, дістали від них обіцянку, що будуть з нашої оферти користати, однак в практиці остали вони і дальше вірні ц. к. Галицкому Товариству господарскому і — хоч може й з власною шкодою — відказали ся від пасивного навіть співділаня з нами, котре мало полягати на тім, що ми мали давзти а вони брати. Мало се однак такий наслідок, що зажаленя, які вони слали раз-у-раз до правительства, неначеб ми відказували ся від помочи, зовсім притихли.

По тім, загално представленим образі остає нам ще подати висоту фондів, які ц. к. правительство за старанем ц. к. намісника і краєвого рагункового комітету признало на цілі ратункової акції а так само фонди і спосіб їх ужитя, які ухвалив Сойм на останнім своїм засіданю в минувшій сесії на основі внесень соімової запомогової комісії, до якої з наших послів належали: о. Капустинський, Старух, Новаковский, Лагодинський і Залозецкий.

Ц. к. правительство признало давнійше:

- 1) на осінні засіви в р. 1913. — 1,000.000 К,
  - 2) на Perezимоване інвентаря — 1,500.000 К,
  - 3) на живність для людности, реконструкцію будинків і охоронні роботи — 3,000.000 К,
  - 4) на реконструкцію доріг особливо повітових другої кляси 3,000.000 К,
  - 5) на весняні засіви 3,500.000 К,
  - 6) на кредитову акцію, с. є. на збоніфіковане $2\frac{1}{2}\%$ капіталу 20 мільонів назначеного через Банк Краєвий на уділюване низькопроцентових позичок через 5 літ, що становить суму 2.500.000 К.
- В новійших часах :
- 7) на виживленє людности 1,000.000.
  - 8) на роботи коло направи доріг і осушенє на весну 1,000.000 корон,
  - 9) на меліорацийні роботи для Виділу краєвого додатково 500.000 К.

Разом отже признало і в більшій части виплатило правительство для селяньскої людности 17 мільонів К а крім того назначило ще для міст на живність, опал і боніфікацію відсотків від позички до

висоти 15,000,000 К поверх 3 мільйони К так, що акція ратункова коштує правительство до тепер більше як 20 мільйонів К — сума вправді сама про себе висока але супроти незмірної висоти шкід відносно за мала.

В цілій ратунковій справі найгірше була поставлена справа уділювання кредитів. Оден з найважніших способів помочи звів ся через загальні умови кредитові і через некорисне поставлене справи, на ніщо, бо на що може придати ся хо чби найліпше подумана акція торговельна продуктами рільними, насїнем, пашою і поживою по знижених цінах, як вкінци людям бракло гроший на купно хоч би по зниженій ціні, а не мож було позичити, зглядно обставлено в практиці кредит такими услівьями, що з него не можна було користати.

Акцію кредитову мав Банк Краєвий в своїх руках.

Соймова комісія запомогова признала представлену висше акцію ратункову з фондів державних невестарчаючою і предложила повному Соймови до ухваленя резолюції такого змісту :

А) В напрямі дальшої акції при помочи державних фондів :

I. Сойм згідно з постулятами парламентарної репрезентації обох нбродів звиває ц. к. правительство, що би для зарадження наслідкам минувшорічних елементарних нещастя дало краєви понад уділені вже квоти дальшу поміч, а то найменше 35 мільйонів К.

Що до переведеня якції висловлює Сойм погляд :

а) що значна часть сих фондів повинна бути ужита на уділюване довготермінових безпроцентових позичок в сей спосіб, що би з них могли користати також найбільше потребуючі господарства, які однак не можуть представляти забезпеченя вимаганого услівьями обовязуочими в дотеперішній акції,

б) що з неї користати повинні найбільше навіщені наслідками нещастя також з сих громад і повітів, з яких не зголошено ліквідацій шкід в ціли відпису податку, як з повіт в : борщівського, жовківського, равського і ин.,

в) що запомогові фонди на реконструкцію доріг можуть бути ужиті також на закупно материялів,

г) що в ціли успішнійшого переведеня акції повинні повітові комітети ратункові увійти в тісний контакт з льокальними чинниками добре обізнаними з потребами населеня.

II. Сойм звиває ц. к. правительство, що би при розділі насінь на засїви і сконцетрованої паші узгляднив всіх рільників, навіщених елементарними нещастьями, не обмежуючи тої помочи до членів рільничих організацій, а дальше, що би в рільничій акції запомоговій узглядняв також рільниче населенє по містах.

III. Сойм звиває ц. к. правительство, що би приспішило намірені в Галичині публичні будови так, що би вони вже вчасною весною 1914. р. могли розпочати ся.

IV. Сойм звиває ц. к. правительство, що би негайно виасигнувало-належні за 1913. р. і давнійші підмоги для рільничих кооперацій і що би чим скорше дав їм зачети на підмоги на 1914. р.

V. Сойм звиває ц. к. правительство, що би виеднав в Австро-Угорскім Банку на протяг найблизших 5 літ видатний кредит для повітових і мійских Кас ощадности Зачетних товариств і инших інституцій в краю чи то безпосередно чи то через Краєвий Банк і Центральну Касу для рільничих спілок.

VI. Сойм звиває ц. к. правительство, що би продовжило рати уділеної в минушнім році запомогової позички так для малої як і для великої земельної власности до жовтня 1914. р.

VII. Сойм взиває ц. к. правительство, щоби: 1) зарядило здержане податкових екекуцій від населеня навіщеного елементарними нещастями; 2) зарядило увільнене від скарбових належитостей всіх правних ділань і грамот, що повстануть із позичкових трансакцій при допомозі запомогового фонду реалізованих.

Б) В напрямі акції з фондів краєвих :

VIII. Сойм дає Краєвому Виділови повновласть, щоби на покритє, припадаючого за рр. 1913 і 1914. краєвого 40⁰/₀-ого датку на регуляції каналовох рік і на надзвичайні консерваційні роботи при викінчених публичних підприємствах меліорацийних як також на підмоги для найбільше навіщених водних спілок і на дальшу акцію при відводнюваню ґрунтів — зятягнув в імени краю амортизаційну позичку в висоті потрібній до осягнення суми 4,215.574 К в готівці.

IX. Сойм, взновлюючи своє рішенє з 14. лютого 1912., поручає Краєвому Виділови, щоби зі згляду на щорічні елементарні нещастя вставив до рубр. X. кредит 100.000 К до диспозиції Краєвого Виділу на несенє помочи в случаю елементарних нещасть. О скілько би сего фонду в котрім році не вичерпано, має він становити резервовий фонд з тим самим призначенєм на будучє.

X. Сойм дає Краєвому Виділови повновласть до зятягнення іменем краю амортизаційної позички в потрібній висоті до осягнення квоти 3,000.000 К в готівці. Сеї суми ужие Краєвий Виділ на збільшенє краєвого фонду позичкового дорогового, установленого рішенєм Сойму з 13. жовтня 1882. р.

XI. Сойм поручає Краєвому Виділови, щоби іменем краю зятягнув сейчас позичку 3,000.000 К на негайні запомоги для закупу танших средств поживи, безпроцентовой позички і публичні роботи. З сего фонду належить уділити повітам для сільської і маломісточковой людности підмог до загальної висоти 2,000.000 К а містам 1,000.000 К, а саме в відношеню 40⁰/₀ для Львова і Кракова, а 60⁰/₀ для прочих більших мість. Реалізация сеї позички має мати первенство перед всіми іншими; о скілько би однак інші давнійше порішені позички були скорше реалізовані, має бути з них виплачений зачет на запомоговий фонд.

XII. Сойм призначає квоту 235.411 К 36 сот. на покритє припадаючих на рік 1914. аннуїтетових рат від позичок зятягнених через водні спілки на оплату конкуренційних датків і на консервацію публичних робіт меліорацийних в 1914. р.

XIII. Сойм, взновляючи своє рішенє з 27. грудня 1908. поручає Краєвому Виділови, щоби попер акцію рільничої досьвідної стації в Дублянах і ц. к. Товариства рільничого краківського, змагаючу до введеня і поширення в краю відмін збіжа і бульби на атмосферичні впливи.

XIV. Сойм поручає Краєвому Виділови, щоби сейчас приступив до реалізації :

а) призволених вже позичох, а саме 5 міліонів корон на позички для міст а 10 міліонів корон на негайні підмоги для сіл на будову шкіл,

б) позички 7 міл. К, призволеної в 1912 р. на побільшенє промислового фонду,

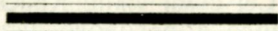
в) призволених в рр. 1908, 1910 і 1912. позичок на будови лічниць і шкіл і сі будови чим скорше розпочав.

Висше наведені внесеня запомогової комісії ухвалив повний Сойм в цілости.

До хвилі, коли сей звіт віддає ся до друку, перевів Виділ кра-

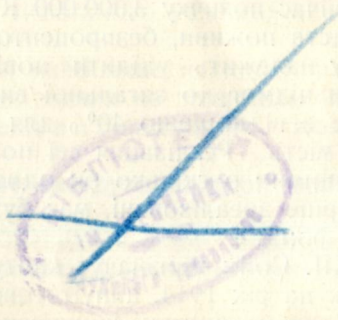
євий в цілости наведену в точці XI. ухвалу Сейму дотично трехміліонового фонду на безпосередню ратункову акцію, а іменно: 1) розділив квоту 900.000 К між 30 більших міст в краю включно зі Львовом і Краковом; 2) дальших 100.000 К розділив між поменші місточка; 3) для найбільше потребууючого сільського населеня виплатив на руки Виділів повітових запомоги в загальній квоті 1,600.000 К. Сього розділу довершив Виділ красвий на основі материялу шкід, предложеного ц. к. Намісництву повітовими комітетами ратунковими і доповненого Виділами повітовими, 4) решту в квоті 400.000 К призначив Виділ красвий поки-що на маючі ся перевести дрібні меліорачії.

Кінчимо сей звіт бажанем, щоби в будучности не було потреби акції ратункових переводити, бо жадна акция ратункова не є в силі нагородити хліборобам всі страти, якими їм елементарні нещастя грозять.

~~14.131.~~

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

И-57955

14.131

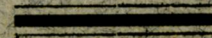

И 57.955

887

Проф. РОМАН ЗАЛОВЕЦКИЙ

**Катастрофи елементарні
і акція ратункова.**

ЛЬВІВ 1914.

Накладом Товариства господарського „Сільський Господар“.
З друкарні „Діла“ у Львові, Ринок ч. 10. (Дім Тов. „Просьвіти“).